

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

**A PARÓDIA-KIVÉTEL SZÜKSÉGESSÉGE ÉS
LEHETSÉGES KERETRENDSZERE A HAZAI SZERZŐI JOGBAN**

A doktori értekezés tézisei

dr. UJHELYI Dávid

Témavezető:
Prof. Dr. CSEHI Zoltán,
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest
2020

TARTALOMJEGYZÉK

I. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJA ÉS A KITŰZÖTT KUTATÁSI FELADAT	4
II. A KUTATÁS MÓDSZERE	6
III. AZ ÉRTEKEZÉS ÉS A KUTATÁSI EREDMÉNYEK RÖVID BEMUTATÁSA.....	7
A JELÖLT KORÁBBI PUBLIKÁCIÓI.....	21

*„You are going to create a foundation for literary property.
This is what is right, and you are going to embody it in law.”*

Victor Hugo¹

¹ Brian FITZGERALD – John GILCHRIST (szerk.): *Copyright Perspectives, Past, Present and Prospect*. Springer, 2015. p. 3. Victor Hugo 1878. június 17. napján, az ALAI alapító kongresszusán elhangzott beszédét Benedict Atkinson fordította angol nyelvre.

I. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJA ÉS A KITŰZÖTT KUTATÁSI FELADAT

A humor és a gúny paródia útján való kifejezése feltehetően közel egyidős az alkotótevékenységgel, bár a konkrét irodalomtudományi műfaj gyökerei csak Homéroszig vezethetők vissza.² A paródia kivitelezése és kontextusa azóta persze sokat változott, szerzői jogi relevanciája ugyanakkor egyre kiemelkedőbbé vált.

Az értekezés által észlelt és elsődlegesen megválaszolendő kérdés ebből fakadóan úgy fogalmazható meg, hogy a hazai szerzői jog milyen megközelítést vall ezen széles körben ismert, jelentős és évszázados hagyományokkal rendelkező felhasználás vonatkozásában, illetve – ezt részben meg is válaszolva – miért nem került sor a paródia-célú felhasználások szabad felhasználásként való elismerésére a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben (a továbbiakban: Szjt.)?

Ezen túlmenően az értekezés vizsgálja, hogy volna-e szükség a hazai szerzői jogban a paródiához kapcsolódó, nevesített szabad felhasználási esetre, illetve ha erre a kérdésre igenlő válasz adható, akkor ez milyen szempontok figyelembevételével képzelhető el, és mindezek fényében milyen konkrét szövegezés a jogalkotói cél eléréséhez a legideálisabb.

A fentiek teljeskörű megválaszolásához számos kérdéskör körüljárása indokolt. Így elsőként az értekezés a nemzetközi jogforrások – különös tekintettel a BUE³ és a TRIPs megállapodás⁴ – és a paródia kapcsolatát vizsgálja. Ahhoz, hogy a nemzetközi szerzői jogi jogfejlődés tendenciái, illetve azoknak az egyes nemzetközi jogból fakadó rendelkezésekre gyakorolt hatásai azonosíthatóak legyenek, az értekezés röviden összefoglalja a nemzetközi jogalkotás szerzői jogi eredményeit, azok kialakulását, indikációit. Ezt követően részletesen elemzésre kerül a szabad felhasználások keretrendszerét képező háromlépcsős-teszt, illetve a teszt egyes inkarnációi, értelmezési módjai.

² Simon DENTITH: *Parody – The New Critical Idiom*. Routledge, London, 2010. p. 10.

³ Berni Unió Egylemény. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886/1979. Magyarországon az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egylemény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki.

⁴ A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, a továbbiakban: TRIPs megállapodás), Magyarországon kihirdette az Általános Vám- és Kereskedelmi Egylemény (a továbbiakban: GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egylemény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény.

Az értekezés következő része az Európai Unió jogának tükrében vizsgálja az paródia kérdését. Ennek keretében kiemelt figyelmet fordít az InfoSoc irányelv⁵ 5. cikk (3) bekezdés *k*) pontjában, és a (C)DSM irányelv⁶ 17. cikk (7) bekezdésében foglalt felhatalmazásokra, illetve az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) Deckmyn ügyben⁷ hozott döntésére és ezen döntés hatásaira.

A külföldi példák, előképek, szabályozások kimerítő vizsgálatára az értekezés kiemelt feladata. Ennek során áttekintésre kerül a legtöbb európai ország és a nagyobb angolszász országok paródiával kapcsolatos megközelítése, ezek között is hangsúlyos szerepet kap az Egyesült Államok nagy múltú szabályozásának, illetve jelentős fejlődési ívet leíró bírói gyakorlatának vizsgálata. Természetesen a hazai szerzői jog megközelítésének alapos körüljárása elengedhetetlen ahhoz, hogy az értekezés elsődleges kérdései megválaszolhatóak legyenek, így a magyar szabályozás, a témában kiemelten releváns szerzők tanulmányai, illetve a Szerzői Jogi Szakértői Testület (a továbbiakban: SZJSZT) szakvéleményeiben foglaltak elemzése ugyancsak indokolt.

Bár a nemzetközi szakirodalom ritkábban érinti a kérdést, szükséges megvizsgálni a paródia szerzői jogi megítélésének egyik legérzékenyebb pontját, a szerzői személyhez fűződő jogokkal való összeegyeztethetőségét is, mind a nemzetközi jogforrások, mind az uniós jog, mind pedig a hazai dogmatika megközelítésében.

A fentieknek megfelelően az értekezés legfontosabb feladata, hogy a paródia-kivétel bevezetésének szükségességéről álláspontot alakítson ki, és ehhez kapcsolódóan a szabad felhasználás lehetséges keretei tekintetében javaslatot tegyen.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

⁶ A digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/790 irányelv

⁷ C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen. Elérhető: <http://goo.gl/lsMdl7>.

II. A KUTATÁS MÓDSZERE

A kutatás az értekezésben foglalt megállapítások megalapozása érdekében jellemzően önálló szerkezeti egységben vizsgálja a *nemzetközi szerzői jogi jogalkotás eredményeit*, ezek *kommentárjait* és *jegyzőkönyveit*, illetve ahol releváns, kitér a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) *Vitarendezési Testületének döntésére* is.

Az Európai Unió *alapító szerződése*i, *másodlagos jogforrásai* és az *EUB gyakorlata* – illetve az EUB *Deckmyn* döntésének hatásai – a paródia vizsgálatának szemszögéből kiemelten relevánsak, így ezek elemzése és a hazai szabályozásra vetítése elengedhetetlen.

Az értekezés nem jogösszehasonlító jellegű, ugyanakkor a teljesség érdekében vizsgálat tárgyává teszi számos *európai és angolszász ország szabályozási megoldásait*, illetve ahol ez relevánsnak mutatkozik, *az egyes országok bírói gyakorlatát*. Ebben a körben kiemelt figyelmet élvez az Egyesült Államok *fair use* tesztje és az annak értelmezését szolgáló gyakorlat elemzése.

A kutatás elsődleges alapja ugyanakkor az irányadó hazai és nemzetközi *szakirodalom* (tanulmányok és monográfiák) minél szélesebb körű feldolgozása, amelynek során alapvetően a jogtudomány területén keletkezett művek vizsgálatára kerül sor, esetenként kiegészítve a paródiát mint műfajt vizsgáló irodalomtudományi munkákkal.

A hazai jog tekintetében az irányadó *jogszabályokon*, azok *indokolásain* és *kommentárjain* – és a releváns szakirodalmon – túlmenően széles körben elemzésre kerülnek az *SZJSZT szakvéleményei* is, amelyet a szerzői jogi egyes szabályozási területeihez kapcsolódó *hatástanulmányok* és *szakvélemények* vizsgálata tesz teljessé.

III. AZ ÉRTEKEZÉS ÉS A KUTATÁSI EREDMÉNYEK RÖVID BEMUTATÁSA

Jelen fejezet az értekezés szerkezeti felosztását követve igyekszik röviden bemutatni az egyes szerkezeti egységek megállapításait, eredményeit.

1. A paródia-kivétel nemzetközi háttere, a háromlépcsős-teszt

1.1. A nemzetközi szerzői jog egy komplex, eredendően a nemzeti jogokra épülő, de egyre több önállóságot élvező jogforrási rendszer, amely mára alapjaiban határozza meg az egyes államok szerzői jogi keretrendszerét.⁸ A BUE elfogadása ebben a rendszerben sarokpontnak tekintendő, ugyanakkor a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) jogalkotási tevékenysége is meghatározó jelentőségű.⁹

1.2. A BUE 1967. évi revíziója nyomán megjelent háromlépcsős-teszt eredetileg a többszörözéssel kapcsolatos, színes képet mutató, nemzeti szabad felhasználások közös minimumaként szolgált, azt csupán a TRIPs megállapodás tette a szabad felhasználások általános keretrendszerévé.¹⁰

1.3. A háromlépcsős-teszt értelmezése részben ebből fakadóan nem teljesen egyértelmű: a szakirodalomban néhol vitatott, hogy a teszt minden szabad felhasználásra kiterjed-e, ad-e lehetőséget új kivételek kidolgozásának, a felhasználás kereskedelmi jellege a tesztbe ütköző magatartásnak tekinthető-e,¹¹ ám ezek a gyakorlatban nem okoztak számottevő problémát. Ezen túlmenően a háromlépcsős-teszt számos alternatív értelmezésnek is alapjául szolgált. Így született javaslat a fair use teszttel való megfeleltetésére,¹² nyitott szabad felhasználási esetként való olvasatára,¹³ és rugalmasságának fokozására is.¹⁴

⁸ Shira PERLMUTTER: Future Directions in International Copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 16, 1998. p. 309, 370.

⁹ Graeme B. DINWOODIE: The WIPO Copyright Treaty: A Transition to the Future of International Copyright Lawmaking? *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 57, No. 4, 2007. p. 751.

¹⁰ GYENGE Anikó: A szerzői jog h-moll miséje: A három lépcsős teszt. *Jogi tanulmányok*, ELTE-ÁJK, Budapest, 2005/10. p. 158.

¹¹ Guido WESTKAMP: The Three-Step Test and Copyright Limitations in Europe: European Copyright Law between Approximation and National Decision Making. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 56, 2008. p. 9.

¹² Daniel J. GERVAIS: Towards a New Core International Copyright Norm: The Reverse Three-Step Test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 9, 2005. p. 28.

¹³ Jonathan GRIFFITHS: Unsticking the Centre-Piece – The Liberation of European Copyright Law? *Journal of Intellectual Property Information Technology and e-Commerce Law*, Vol. 87, 2010. p. 92.

1.4. Az Szjt.-ben szereplő teszt mind struktúrájában, mind értelmezésében egyedi utat választott, ugyanis a teszt korábbi megközelítései a három lépcsőt egységesen szabályozták és értelmezték, míg a hazai megoldás mind a teszt elhelyezését, ebből fakadóan pedig a lépcsők értelmezését is megbontja, továbbá addicionális elemeket ad hozzá, amelyek részben a BUE-ből, részben pedig magából a tesztből következnek. Ennek az egyedi megoldásnak előnyei és hátrányai egyaránt azonosíthatóak.

1.5. Előnye, hogy a lépcsők számának csökkentésével, illetve értelmezést segítő elemek beépítésével fókuszáltabbá, rugalmasabbá teszi a tesztet, ezáltal szélesebb mozgásteret ad a jogalkalmazónak ahhoz, hogy az egyes szabad felhasználások tartalmát kitöltse. Egyúttal viszont felmerülhet, hogy az egyes lépcsők értelmezésének megbontása – különös tekintettel a címzetre – összhangban van-e a háromlépcsős-teszt nemzetközi jogforrásokból fakadó értelmezésével, ugyanis a teszt korábbi verzióinak vizsgálata során nem merült fel olyan körülmény, amely a címzetti kör megbonthatóságát igazolná.

1.6. Összességében ugyanakkor sem a nemzetközi szerzői jogi megközelítés, sem pedig a háromlépcsős-teszt nem képezi akadályát a paródia-kivétel bevezetésének, a szabad felhasználás ebbe a keretrendszerbe probléma nélkül beilleszthető.

2. A paródia megítélése az EU jogának szemszögéből

2.1. Az Európai Közösség a szerzői jogi jogharmonizációt – a szellemi tulajdonjog másik féltekéjéhez, az iparjogvédelemhez viszonyítottan – viszonylag későn tűzte napirendre,¹⁵ ugyanakkor az irányelvi jogalkotás az ezredfordulót követően már komoly eredményeket tudott felmutatni. Az unió joga jelenleg két olyan irányelvi jogforrást tartalmaz, amely átfogó jelleggel,¹⁶ rendszerszinten¹⁷ igyekezett megreformálni az uniós szerzői jog keretrendszerét,

¹⁴ Ezieddin ELMAHJUB – Nicolas SUZOR: Fair Use and Fairness in Copyright: A Distributive Justice Perspective on Users' Rights. *Monash University Law Review*, Vol. 43, No. 1, 2017. p. 288.

¹⁵ TATTAY Levente: A szellemi tulajdonjogok fejlődéstörténete az Európai Unióban (1958-2010). In: JAKAB Éva (szerk.): *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2013. p. 135. Elérhető: <http://juris.oldportal.u-szeged.hu/download.php?docID=30113>.

¹⁶ Jakub HALEK – Martin HRACHOVINA: Directive on Copyright in the Digital Single Market: A Challenge for the Future. *Common Law Review*, Iss. 16, 2020. p. 44.

¹⁷ GRAD-GYENGE Anikó: A szerződési jog harmonizációja rendelettel: új utak a szerzői jogi harmonizációban. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018. p. 130.

ezek a hazánkban még az uniós csatlakozás előtt átültetett¹⁸ InfoSoc irányelv és a 2020. június 7. napjáig átültetendő (C)DSM irányelv, mindkettő tartalmaz a paródia szempontjából releváns rendelkezéseket.

2.2. Az InfoSoc irányelv opcionális paródia-kivétele¹⁹ a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos szerzői vagyoni jogai alól enged kivételt abban az esetben, ha a felhasználás karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljából valósul meg. Látható, hogy az uniós jog ezen a ponton a szabad felhasználás konkrét tartalmát illetően nem sok kapaszkodót ad a nemzeti jogalkotó kezébe.

2.3. A (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdése ugyanakkor rögzíti, hogy az új, közvetlen felelősségi rendszer²⁰ nem eredményezheti a kivételek vagy korlátozások alá eső felhasználások megakadályozását. Ennek körében a tagállamok kötelesek biztosítani, hogy a felhasználók élhessenek az idézés, kritika, ismertetés, illetve karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljára történő szabad felhasználások lehetőségével.²¹ Tehát a (C)DSM irányelv bizonyos, az InfoSoc irányelvben már ismert kivételek alkalmazását kötelezővé tette,²² még ha nem is teljes mértékben, csupán a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében. Így elvette annak a lehetőségét a hazai jogalkotótól, hogy mérlegelje a paródia-kivétel beépítésének szükségességét, csupán azt a kérdést hagyta nyitva, hogy a szabad felhasználást teljességében ülteti át, vagy pedig csak a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében.

2.4. Az EUB Deckmyn ügyben hozott döntése kiemelkedő jelentőséggel bír a paródia tekintetében. Ítéletében az EUB megállapította, hogy a paródia fogalma nincs az InfoSoc irányelvben tisztázva, és az irányelv nem is utal vissza a tagállami jogra, így azt „*az Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni*”, azt „*az uniós jog önálló fogalmának kell*

¹⁸ TATTAY Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályozása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 2009/2. p. 161. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20092sz/11.pdf>.

¹⁹ InfoSoc irányelv 5. cikk „(3) A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg:

k) karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljára történő felhasználás;”.

²⁰ Laura ROZENFELDOVA – Pavol SOKOL: Liability Regime of Online Platforms New Approaches and Perspectives. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, Vol. 3, 2019. p. 870–873.

²¹ Gerald SPINDLER: The Liability System of Art. 17 DSM and National Implementation: Contravening Prohibition of General Monitoring Duties. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 3, 2019. p. 369.

²² Joho Pedro QUINTAIS – Giancarlo FROSIO – Stef VAN GOMPEL – P. Bernt HUGENHOLTZ – Martin HUSOVEC – Bernd Justin JUTTE – Martin SENFTLEBEN: Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 3, 2019. p. 278.

tekinteni”.²³ Az EUB olvasatában tehát egy paródia célú felhasználás akkor nem jogsértő, ha

1. Nem ütközik a nemzeti jogba, vagyis az adott tagállamban van paródia-kivétel (itt ki kell térni arra, hogy a nemzeti jogban a paródiának teret adó kivételnek ezentúl összhangban kell lennie a döntésben lefektetettekkel, ahogy azt a későbbi német és francia példák is mutatják),²⁴
2. megfelel a paródia mint uniós jogintézmény feltételeinek (az eredeti mű felidézése, humor vagy gúny kifejezése),
3. megfelelő érdekegyensúlyt alakít ki az érdekelték között és nem diszkriminatív.

2.5. Az EUB – a diszkrimináció tilalmának nevesítése útján – rávilágított arra, hogy a paródia célú felhasználások megítélése során figyelemmel kell lenni az alapjogok ütközésére, amely kihatással lehet a szabad felhasználás megítélésére is.

2.6. A Deckmyn döntésben kimondott feltételrendszert két olyan tagállami bíróság is átvette a gyakorlatába, amelyek a paródia célú felhasználások tekintetében évtizedes gyakorlattal, és önálló feltételrendszerrel rendelkeztek. Németországban a *Fett getrimmt* ügyben meghozott ítéletében,²⁵ Franciaországban pedig *Bauret v. Koons ügyben*²⁶ döntött úgy az eljáró bíróság, hogy az EUB által kidolgozott feltételrendszert tekinti irányadónak. Ezen túlmenően Kanadában *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* ügyben²⁷ is ennek megfelelő konklúzióra jutott a bíróság.

2.7. Összefoglalóan az Európai Unió joga egy korlátozott kötelező, és egy széleskörű opcionális felhatalmazást az a paródia-kivétel szabályozására, a szabad felhasználás megszövegezése mindkét esetben a tagállamok rendelkezéseinek legkisebb közös többszörösét igyekszik megtalálni. A Deckmyn döntés megállapításai Németország és Franciaország bírói gyakorlatára is komoly befolyást gyakoroltak. Az így lefektetett keretrendszer alkalmas arra, hogy a hazai szabályozás kiindulópontjaként szolgáljon.

²³ MEZEI Péter: Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2014. szeptember 10. Elérhető: <https://goo.gl/EuEpxE>.

²⁴ Különös tekintettel arra, hogy az InfoSoc Irányelvben lefektetett kivételeken túlmenően, tágabban nincs lehetősége a tagállamoknak kivételt vagy korlátozást beiktatni. Ld. Bernd Justin JÜTTE: The EU's Trouble with Mashups – From Disabling to Enabling a Digital Art Form. *Journal of Intellectual Property, Information Technology & E-Commerce Law*, Vol. 5, Iss. 3, 2014. p. 180.

²⁵ BGH, I ZR 9/15, 2016. Elérhető: <https://goo.gl/grl4wI>.

²⁶ Elsőfokú döntés: *Bauret v. Koons*. Tribunal de Grande Instance de Paris, No. 15-01086, 2017. március 9. Másodfokú döntés: *Bauret v. Koons*. Cour d'Appel de Paris, No. 17/09695, 2019. december 17. Elérhető: <https://drive.google.com/file/d/1Qqb2NXAIAZLzoSd7vbScX050dQntyB95/view>.

²⁷ *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* (2017 FC 616). Elérhető: <https://ccla.org/cclanewsites/wp-content/uploads/2018/07/UA-v-Cooperstock-CCLA-Memo-of-Fact-Law-FINAL-July-3-2018.pdf>.

3. Paródia az egyes nemzeti jogrendszerekben

3.1. A paródia célú felhasználások szerzői jogi elismerése tekintetében az egyes országok eltérő megoldásokat választottak. Vannak országok, amelyek *a)* kifejezett paródia-kivétellel rendelkeznek – mint Franciaország vagy Litvánia –, vagy *b)* ugyan jogszabályi szinten nem nevesítenek paródia-kivételt, de a bírói gyakorlatukban kifejezetten megengedőek az ilyen típusú felhasználásokkal szemben – így tipikusan a skandináv országok –, vagy *c)* olyan általános jellegű kivétellel, szabad felhasználási esettel rendelkeznek, amely ugyan nem, vagy nem kifejezetten nevesíti a paródiát, de a felhasználás oda beilleszthető – mint Németország –, vagy *d)* egy másik nevesített szabad felhasználási eset körében ismerik el – mint Olaszország –, végül pedig *e)* vannak olyan országok is, amelyek általános jelleggel nem ismerik el a paródia célú felhasználásokat – mint pl. Magyarország.

3.2. Az értekezésben vizsgálat tárgyává tett – mindösszesen 33 – európai ország (ideértve az Egyesült Királyságot is) mintegy 84,8%-ában elfogadottnak minősíthető a szerzői jogi paródia, és 57,5%-uk rendelkezik kifejezett paródia-kivétellel. Az EU 28 tagállamában²⁸ 85,7% – tehát némileg magasabb – azon országok aránya, ahol nyitott a kapu a paródia célú felhasználások előtt, és 57,1% azon országok aránya, ahol kifejezett paródia-kivétel van. Ugyancsak elgondolkodtató, hogy Magyarországgal szomszédos államok közül egyedül Ukrajna nem rendelkezik paródia-kivétellel, míg a hét országból öt szerzői jogi törvényében találhatunk kifejezett paródia-kivételt.

3.3. Megállapítható, hogy nemzetközi viszonylatban az európai államok jelentős része, és az angolszász hagyományú országok túlnyomó többsége legalább valamilyen egyértelműen azonosítható formában elismeri a paródia célú felhasználásokat, de a nevesített paródia-kivételek alkalmazása is elterjedt jelenség. Szintén látható, hogy a 2013-as állapotokhoz képest²⁹ jelentősen több ország kodifikált kifejezett paródia-kivételt, tehát a külföldi tendenciák egyértelműen a szabad felhasználás elismerésének irányába mutatnak. Akár ez is egy szempont lehetett az uniós jogalkotó előtt, amikor az InfoSoc irányelv opcionális felhatalmazását a (C)DSM irányelvben részben kötelezővé tette, ezáltal a Deckmyn döntés

²⁸ Bár az Egyesült Királyság már nem részese az EU-nak, a korábbi kapcsolódások okán itt kerül megjelenítésre.

²⁹ Jean-Paul TRIAILLE (szerk.): *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society*. De Wolf & Partners, 2013. p. 476-481. Elérhető: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b>.

szellemében³⁰ elkerülve, hogy az uniós szerzői jog e tekintetben széttöredezett legyen,³¹ illetve a tagállamok közötti gyakorlatban felmerüljön a reciprocitás problémája.³²

3.4. Ugyancsak megállapítható, hogy a kifejezett paródia-kivétellel rendelkező országok több mint a fele – 53%-a – a paródián kívül a karikatúrát és az utánzatot egyaránt nevesíti, és csak két ország van, amelyik csak a paródiával foglalkozik. Emellett a kivétel feltételei között a leggyakrabban – nyolc esetben – az eredeti mű (jogszerű) nyilvánosságra hozatalát találjuk, amelyet egy esetleges hazai átültetés során nem lenne szükséges külön nevesíteni, tekintettel arra, hogy az Szjt. a szabad felhasználások általános előfeltételeként már tartalmazza azt.³³

3.5. Szintén gyakran jelenik meg – érdekes módon jellemzően a Magyarországgal környező országokban, illetve Spanyolországban – a követelmény, miszerint az parodizált mű nem lehet összetéveszthető, vagy potenciálisan összetéveszthető az eredeti művel. Nyugat-Európa országaiban (Franciaország, Belgium, Luxembourg és Hollandia) ezzel párhuzamosan gyakran megtalálható a műfaj szabályainak, a műfaj tisztességes gyakorlatának, a társadalmi szokásoknak vagy a tisztességes gyakorlat betartására vonatkozó elvárás, amelyek valószínűleg mind a francia szabályozásból eredeztethetőek. Az eredeti műből a cél vagy a műfaj szabályai által indokolt terjedelemben való átvétel, vagy a szükséges minimum átvétele szintén több országban (Luxembourg, Észtország, Lengyelország, Horvátország) megjelenik, bár kevésbé jellemző, és területi összefüggés nem feltétlenül mutatható ki.

3.6. Az angolszász országok közül egyértelműen az Egyesült Államok rendelkezik a legszínesebb gyakorlattal a paródia célú felhasználások szerzői jogi megítélése tekintetében. Az értekezés a teljesség igénye nélkül húsz jogeset részletesen elemzését végzi el, amelyek közül jelentősükre tekintettel kiemelés érdemelnek a *Campbell v. Acuff-Rose Music* ügyben,³⁴ *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.* ügyben³⁵ és *Northland Family*

³⁰ Deckmyn i.m. [15] bek. „Ezen ítélezési gyakorlatból következik, hogy a »paródia« fogalmát, amely egy – a nemzeti jogokra semmiféle utalást nem tartalmazó – irányelv részét képező rendelkezésben szerepel, az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, és azt ez utóbbi területen egységesen kell értelmezni [...]”

³¹ (C)DSM irányelv (70) preambulumbekzdés „[...] E kivételeket és korlátozásokat ezért kötelezővé kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a felhasználók Unió-szerte egységes védelemben részesüljenek. [...]”

³² Guy PESSACH: Toward a New Jurisprudence of Copyright Exemptions. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, Vol. 55, No. 2, 2015. p. 302.

³³ Szjt. 33. § (1) bekezdés.

³⁴ *Campbell v. Acuff-Rose Music* (92-1292), 510 U.S. 569 (1994.). Elérhető: <https://goo.gl/2fPCRG>.

³⁵ *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.* 602 F. Supp.2d 499 (2009). Elérhető: <https://goo.gl/BPU9p0>.

Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio-Ethical Reform ügyben³⁶ hozott döntések. A paródia vonatkozásában az Egyesült Államok szerzői joga által biztosított *fair use esetkör* viszonylag hamar a felhasználók, és derivatív művek alkotóinak rendelkezésére állt, a bíróságok értelmezési gyakorlata az adott korszak igényeihez és társadalmi elvárásokhoz rugalmasan igazodott, még ha a legfrissebb, kifejezetten megengedő döntések megállapításai bizonyos tekintetben vitathatóak is. Ezen ítéletek világosan kirajzolják, hogy az Egyesült Államoknak a paródiával kapcsolatos megközelítése az évtizedek alatt folyamatosan rugalmasabbá vált, aminek eredményeképpen már az egyik – ha nem a – legszélesebb kivételt biztosítják az ilyen felhasználások vonatkozásában. A szabályozás ugyanakkor egyértelműen ösztönzőleg hatott a paródia célú felhasználásokra, és termékeny táptalajt nyújtott a szerzői művek létrehozásának ösztönzésére.

3.7. Az Szjt. nem tartalmaz a paródia vonatkozásában nevesített szabad felhasználási esetkört, az uralkodó jogirodalmi megközelítés alapján a paródia a véleménynyilvánítás szabadsága – amely az Alaptörvény IX. cikkében nevesített alkotmányos jog, tehát a jogforrási hierarchia alapján a szerzői jog külső korlátja – eszközeként a szerzői jog belső korlátjává válik,³⁷ így az Szjt.-ben való külön nevesítés nélkül is része – valamilyen terjedelemben – a magyar szerzői jognak, tehát a szabad felhasználási esetek közötti felsorolása szükségtelen.

3.8. Ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadságának³⁸ – amely egyes elgondolások szerint a szerzői jog anyajoga, forrása is egyben³⁹ – külső korlátként való értelmezéséből álláspontunk szerint még nem feltétlenül, nem egyenesen következik, hogy a szerzői jogi törvényben nem nevesített szabad felhasználási esetkörökről lehessen beszélni. Ezen okfejtés ellentétben állónak látszik az Szjt. 33. § (3) bekezdésében nevesített⁴⁰ kiterjesztő értelmezés tilalmával, illetve azzal, hogy az Szjt. a szabad felhasználás eseteit *taxatív felsorolás* útján, *kógens módon* határozza meg, ahogy azt a törvény kommentárja is megerősíti.⁴¹ Márpedig

³⁶ Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio-Ethical Reform. 868 F. Supp. 2d 962 (C.D. Cal. 2012). Elérhető: <https://casetext.com/case/northland-family-planning-clinic-inc-v-ctr-for-bioethical-reform>.

³⁷ FALUDI Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai. *Jogtudományi Közöny*, 2006/7–8. p. 280–292.

³⁸ Ld. még: FALUDI Gábor: *A szerzői jog alapjogi szemlélete az Európai Unióban*. In: FALUDI Gábor (szerk.): *Liber amicorum: studia P. Gyertyánfy dedicata: ünnepi dolgozatok Gyertyánfy Péter tiszteletére*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2008. p. 185–209.

³⁹ Kim TREIGER-BAR-AM: Kant on Copyright: Rights of Transformative Authorship. *Cardozo Arts & Entertainment*, Vol. 25, No. 3, 2008. p. 1066.

⁴⁰ Szjt. 33. § (3) bek.: „A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.”

⁴¹ KISS Zoltán: *Kommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Online Jogtár verzió. „A szabad felhasználásra vonatkozó részletes és a felhasználási jogok szabályozására egyébként nem jellemző kógens

ebből az következik, hogy a magyar szerzői jog csak azokat a szabad felhasználási eseteket ismeri, amelyek az Sztj.-ben nevesítésre is kerültek – ide nem értve természetesen a szerzői jogi szempontból felhasználásnak nem minősülő, pl. *de minimis* magatartásokat.

3.9. A paródia hazai értelmezésének vizsgálata során látható, hogy a jelenlegi uralkodó jogirodalmi, és az SZJSZT által képviselt megközelítés⁴² – mivel nincsenek ilyen peres eljárások, és dogmatikai alapon bizonyos körben egyébként is elismert felhasználásnak tekinthető – nem tartja szükségesnek a nevesített szabad felhasználási esetkör alkalmazását. Meglátásunk szerint több tényező, különös tekintettel a Fővárosi Ítéltáblának a 2019-ben meghozott döntése⁴³ abba az irányba mutat, hogy ezen álláspont nem tudott megfelelő választ adni sem a felmerülő dogmatikai kérdésekre, sem pedig a gyakorlat kihívásaira, így álláspontunk szerint a szabályozás feltétlenül felülvizsgálatra szorulna a (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdésében rögzített jogharmonizációs kötelezettség hiányában is.

3.10. Az Egyesült Államok joggyakorlata kiváló példája annak, hogy a felhasználóknak és az alkotóknak egyértelmű, rugalmas és jól körülhatárolható környezetre van szükségük ahhoz, hogy a szerzői jog céljai, így többek között a kreativitás ösztönzése⁴⁴ meg tudjon valósulni. Tehát abból, hogy a hazai gyakorlatban ez a kérdés kis számban fordul elő, álláspontunk szerint nem a paródia-kivétel törvénybe foglalásával kapcsolatos indokok hiányára,⁴⁵ hanem éppen ellenkezőleg, a szabad felhasználási esetkör InfoSoc és (C)DSM irányelvekből való, de a lehetőségekhez mérten a hazai sajátosságokhoz szabott, a lehető legteljesebb átültetésének indokoltságára, illetve – a jogirodalmi álláspontok eltéréseit is szem előtt tartva – a jelenlegi megközelítésből fakadó jogbizonytalanságra lehet és kell következtetni.

3.11. A szerzői jogban a véleménynyilvánítás szabadsága⁴⁶ különösen hangsúlyos szerepet kap, a tulajdonhoz való joggal való ütköztetése a szerzői jogi rendszerének számos

szabályozást a szabad felhasználás jellege indokolja. [...] Ezért a szerzői jog és a felhasználói (társadalmi) érdek védelmének egyensúlya csak akkor nem bomlik meg, ha a jogszabály a szabad felhasználás terjedelmét szigorú keretek közé szorítja.”

⁴² SZJSZT 16/08. (Reklámozás céljából megrendelt mű felhasználása) Elérhető: <https://goo.gl/n6TxhT>.

⁴³ Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.424/2019/5.

⁴⁴ Ld. még: UJHELYI Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/5. p. 34–52. Elérhető: <https://goo.gl/IPYzaG>.

⁴⁵ Vö. FALUDI Gábor: A paródia a szerzői jogban. In: KÓHIDI Ákos – KESERŰ Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, Győr, Budapest, 2015.

⁴⁶ William MCGEVERAN: The Imaginary Trademark Parody Crisis (and Real One). *Washington Law Review*, Vol. 90, 2015. p. 727.

rendelkezését befolyásolja. A paródia – a véleményszabadság gyakorlásának nagymúltú és elterjedt eszközeként – olyan hozzáadott értéket képvisel, amely a véleménycsere katalizálásának lehetőségét hordozza, ennek a szempontnak az elismerés nélkül hagyása indokolatlannak tűnik a magyar jogalkotó részéről.

3.12. Összefoglaló álláspontunk szerint a paródia nem csupán egy nevesített szabad felhasználási eset nélküli, szűk körben, az egyedi ügyben eljáró bíróság álláspontja alapján védelemben és elismerésben részesíthető speciális átdolgozás. A paródia alapjogi gyökerekkel, nemzetközi elismertséggel és társadalmi értékkel rendelkező, kritikus alkotói műfaj, egy különleges és a kreativitásnak táptalajul szolgáló felhasználási mód, amely elismerésére álláspontunk szerint teljességében szükség van a magyar szerzői jogban is.

4. A szerzői személyhez fűződő jogok és a paródia kapcsolata

4.1. A személyhez fűződő jogok közül kettő tűnik kifejezetten relevánsnak a paródia célú felhasználások vonatkozásában, ugyanakkor eltérő intenzitással. Egyrészt, a szerzői minőség elismerése vonatkozásában felmerül annak a kérdése, hogy az átdolgozáson szükséges-e az eredeti mű szerzőjének feltüntetése, illetve a szerző érdekei vajon feltétlenül azt diktálják-e, hogy neve a paródia célját szolgáló művön feltüntetésre kerüljön.

4.2. Ugyanakkor a szakirodalom a névjog kérdését jellemzően csupán mellékesen tárgyalja, a hangsúly elsősorban a mű egységének védelmére tolódik. Az átdolgozás és a mű integritása között igen szoros kapcsolat áll fenn,⁴⁷ ez pedig szükségszerűen kihatással lesz a paródiára is (mint az átdolgozás egy speciális esetére).

4.3. A személyhez fűződő jogok a BUE 1928. évi, Római Jegyzőkönyvvel való módosítása során váltak a nemzetközi szerzői jogi keretrendszer részévé, majd a szabályozás 1948-ban, a Brüsszeli Jegyzőkönyv útján került frissítésre.⁴⁸ Egységesnek tűnik a szakirodalom álláspontja a tekintetben, hogy a BUE 6bis cikke a szerződő felek közötti legkisebb közös

⁴⁷ FALUDI Gábor: Az új Ptk. hatása a szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházási szerződésekre. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 175. és FALUDI Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. évfolyam, 3. szám, 2003b. p. 4. Elérhető: <https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2012/11/2003-3kodi.pdf>.

⁴⁸ Robert C. BIRD – Lucille M. PONTE: Protecting Moral Rights in the United States and the United Kingdom: Challenges and Opportunities under the U.K.'s New Performances Regulations. *Boston University International Law Journal*, Vol. 24, No. 2, 2006. p. 224.

többszörös elérését célozta,⁴⁹ ebből fakadóan ugyanakkor igen széles mozgásteret ad a nemzeti jogalkotónak: a személyhez fűződő jogok terjedelme és korlátozása, az egyes jogokról való lemondás lehetősége⁵⁰ vonatkozásában a szabályozás a tagállamok nemzeti igényeihez igazítható,⁵¹ ebből fakadóan viszont a személyhez fűződő jogok képe már csak európai szinten is igen színes.

4.4. Az EUMSZ 118. cikkében található korlátozott hatáskör⁵² terjedelmének értelmezése vonatkozásában a szakirodalom jellemzően úgy foglal állást, hogy a rendelkezés nem, vagy csak igen szűk körben ad lehetőséget⁵³ az EU számára a személyhez fűződő jogokat érintő jogalkotásra.⁵⁴

4.5. A *Deckmyn* döntést megelőző főtanácsnoki indítvány a szűkebb értelmezés mellett foglal állást, amikor az InfoSoc irányelv (19) preambulumbekzdésére hivatkozva megállapítja, hogy „[e]z alapján teljes mértékben a nemzeti bíróság feladata dönten arról, hogy megsértették-e a személyhez fűződő jogokat, vagy sem.”⁵⁵ Ehhez igazodva maga az ítélet már kifejezetten nem is tesz említést a személyhez fűződő jogok kérdéséről, ugyanakkor az EUB által alkalmazott érvelésben vannak olyan pontok, amelyek e körben relevánsak lehetnek.⁵⁶ A *Deckmyn* döntés bár formálisan kerüli a személyhez fűződő jogok kérdését, mégis a szerzői minőséghez fűződő jog, a névjog és a mű egységéhez fűződő jog tekintetében releváns és komoly következményekkel járó megállapításokat tesz. Különösen igaz ez a hazai jog tekintetében, mivel esetünkben nem lehetséges a korábbról meglévő kivétel feltételei, vagy megelőző gyakorlat mögé bújva szemlélni az EUB megállapításait, a paródia-kivétel esetleges kodifikációja során ezen szempontokra a jogalkotó kénytelen lesz figyelemmel lenni.

⁴⁹ Peter JONES: Copyright Law and Moral Rights. *Waikato Law Review*, Vol. 5, 1997. p. 86–87.

⁵⁰ Roberta Rosenthal Kwall: Copyright and the Moral Right: Is an American Marriage Possible. *Vanderbilt Law Review*, Vol. 38, Iss. 1, 1985. p. 14.

⁵¹ Molly Torsen: Authorial Rights and Artistic Works: An Analysis of the International Calibration. *eLaw Journal*, Vol. 15, No. 2, 2008. p. 238.

⁵² Ld. még: Eleonora Rosati: *Originality in EU Copyright: Full Harmonization through Case Law*. Edward Elgar, 2013. p. 231–236.

⁵³ Marina Perraki: Moral Rights: Could There Be a European Harmonisation - A Comparative Study of the Common Law and Civil Law Approach. *Revue hellénique de droit international*, Vol. 53, 2000. p. 344.

⁵⁴ Albert Fang: Let Digital Technology Lay the Moral Right of Integrity to Rest. *Connecticut Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 26, 2011. p. 475.

⁵⁵ Ld. Villalón főtanácsnok indítványának 28. bekezdését.

⁵⁶ Eugene C. Lim: On the Uneasy Interface between Economic Rights, Moral Rights and Users' Rights in Copyright Law: Can Canada Learn from the UK Experience. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 15, No. 1, 2018. p. 88.

4.6. A szerzői személyhez fűződő jog – mint jogintézmény – kontinentális jogi bölcsőben született,⁵⁷ szülőhazája pedig Franciaország.⁵⁸ A francia gyakorlatból – különös tekintettel a *Peanuts ügyben*,⁵⁹ *Tarzoon ügyben*⁶⁰ és a *Dieudonné ügyben*⁶¹ kifejtettekre – álláspontunk szerint az a következtetés vonható le, hogy a nevesített paródia-kivételnek megfelelő felhasználások esetében a személyhez fűződő jogok nem élveznek elsőbbséget a szabad felhasználással szemben, ugyanakkor a szerzői jogon kívülről jövő jogi korlátok, externáliák felülírhatják a jogszabályban biztosított kivételt (különösen akkor, ha a felhasználás a véleménynyilvánítás szabadsága által biztosított, jogi kereteken túlterjeszkedik).

4.7. Az Egyesült Államok szabályozása a fair use teszt primátusának kimondásával gyorsan rövidre zárja a személyhez fűződő jogok kérdését, a joggyakorlatban kifejezetten a paródia és a szerzői minőség, vagy az integritás sérelmének kérdése nem merült fel.⁶²

4.8. Bár a szerzői személyhez fűződő jogok nemzetközi szinten is komoly kérdéseket vetnek fel a paródia vonatkozásában, ugyanakkor a hazai megközelítés kifejezetten nehéz helyzetbe hozza a jogalkotót abban az esetben, ha a paródia-kivételnek az Szjt.-be foglalásáról gondolkozik.

4.9. A szabad felhasználások – bár kétségtelenül több ponton érintik, érinthetik a személyhez fűződő jogokat – alapvetően a vagyoni jogok korlátozására hivatottak. A szabad felhasználás nevesítése tehát önmagában nem jelentené azt, hogy a korlátozás személyhez fűződő jogokat is érintené.⁶³ A névjog tekintetében – a fentiekben kifejtettek szerint – a forrásmegjelölés kötelezettségének elhagyása (amely álláspontunk szerint a *Deckmyn döntéssel* összhangban támogatandó) közvetetten mindenképpen korlátozná az Szjt. 12. §-ában rögzített jogot.

⁵⁷ Mariko A. FOSTER: Parody's Precarious Place: The Need to Legally Recognize Parody as Japan's Cultural Property. *Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law*, Vol. 23, No. 2, 2013. p. 243.

⁵⁸ Roberta Rosenthal Kwall: *The soul of creativity: forging a moral rights law for the United States*. Stanford University Press, 2010. p. 39.

⁵⁹ Les Peanuts. Trib. de. Gr. Inst. de Paris, 1977. január 19. *Revue Internationale de Droit D'auteur*, Vol. 92, 1977. p. 167. Elérhető: <https://www.la-rida.com/fr/article-rida/2990?lang=fr>.

⁶⁰ Tarzoon. Trib. de. Gr. Inst. de Paris, 1978. január 3.

⁶¹ Dieudonné. La tribunal de grande instance de Paris, 2015. január 15. Elérhető: https://www.huffingtonpost.fr/caroline-mecary/condamnation-dieudonne-barbara_b_6513612.html.

⁶² Alvin DEUTSCH: The Piracy of Parody. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 12, No. 3, 1994. p. 18.

⁶³ FALUDI i.m. (2015) 117.

4.10. Az integritás joga tekintetében a hazai szerzői jog megközelítése időszakonként eltérő volt: az 1969. évi Sztj.⁶⁴ szigorúbb, a 1999. évi Sztj. eleinte enyhébb, majd 2013-tól⁶⁵ ismét szigorúbb rezsimben szabályozta a mű egységéhez fűződő jogot.

4.11. A paródia célú felhasználások természetükből adódóan érintik a mű egységét:⁶⁶ a parodizálás folyamatában az eredeti mű megváltoztatásra kerül, ez bizonyos esetekben a mű megcsonkítását vagy eltorzítását is magában foglalja. A paródiában foglalt kritika gyakran éles hangvételű, olykor egyenesen obszcén, vonatkozhat a műre és annak szerzőjére egyaránt, „*támadás a szerző művében megjelenő személyisége ellen.*”⁶⁷

4.12. A paródia és a mű integritásához fűződő jog kapcsolatának rendezéséhez a jogalkotónak több, egymást nem feltétlenül kizáró eszköz is rendelkezésre áll: egyrésztől vissza lehet térni az Sztj. 13. §-ának az Sztj. hatálybalépésekor értelmezéséhez, a paródia tekintetében az önálló mérce is felállítható, illetve a bíróságok mérlegelésére is bízható a kérdés.

5. Konklúzió helyett: a hazai paródia-kivétel szabályozási lehetőségei

5.1. A kivételnek az átdolgozással való legközelebbi kapcsolata okán⁶⁸ az új szabad felhasználás tekintetében egy új, 34/A. § beiktatása tűnik indokoltnak, a szabad felhasználás tekintetében az Sztj. 33. § (2) bekezdésében rögzített háromlépcsős-teszt rendelkezései nyilvánvalóan alkalmazandóak lesznek.⁶⁹

5.2. Mind az InfoSoc irányelv, mind pedig a (C)DSM irányelv három műfaj, a paródia, a karikatúra és az utáncat tekintetében ad lehetőséget kivétel beiktatására. Ugyanakkor álláspontunk szerint mindhárom műfajnak a kivétel körében való nevesítése mind dogmatikai, mind pedig kodifikáció szempontból redundáns, a módosító törvény indokolásában

⁶⁴ A szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény.

⁶⁵ A szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvény.

⁶⁶ Sheldon N. LIGHT: Parody, Burlesque, and the Economic Rationale for Copyright. *Connecticut Law Review*, Vol. 11, No. 4, 1979. p. 617.

⁶⁷ Moana WEIR: Making Sense of Copyright Law Relating to Parody – A Moral Rights Perspective. *Monash University Law Review*, Vol 18, No 2, 1992. p. 196.

⁶⁸ Az InfoSoc irányelv a többszörözés és nyilvánosságához közvetítés, a (C)DSM irányelv a nyilvánosságához közvetítésnek a 17. cikk szerinti új aspektusa tekintetében ad korlátozási lehetőséget, az átdolgozás jogát az uniós jog nem harmonizálja.

⁶⁹ Ld. még: P. Bernt HUGENHOLTZ (szerk.): *Harmonizing European Copyright Law – The Challenges of Better Lawmaking*. Kluwer Law International, 2009. p. 113.

megfelelően jelezhető, hogy a fogalom az Sztj. olvasatában, az uniós megközelítéssel összhangban a karikatúra és utáncat⁷⁰ körét is megfelelően lefedi.

5.3. A (C)DSM irányelvnek a paródiával kapcsolatos felhatalmazást tartalmazó rendelkezésre egyúttal kötelezővé teszi idézés, kritika, ismertetés céljából való szabad felhasználás keretinek biztosítását is. A 34/A. §-ban a paródia mellett szükséges keretet biztosítani a kritikai és ismertetési célú szabad felhasználás szabályozásának is.

5.4. A tagállami jogalkotó elvileg dönthet úgy, hogy csak a nyilvánossághoz közvetítésnek a (C)DSM irányelv által bevezetett új aspektusa tekintetében vezeti be a szabad felhasználást, minden más felhasználási mód és vagyoni jog tekintetében pedig fenntartja a szerzői jogi jogosult kizárólagos engedélyezési jogát és díjigényét. Álláspontunk szerint ugyanakkor ez a megközelítés nem alkalmas arra, hogy a paródia-kivétel nevesítésével elérni kívánt célokat – különös tekintettel a véleményszabadsággal való egyensúly elérésére –⁷¹ megvalósítsa.

5.5. Sem az InfoSoc irányelv, sem pedig a (C)DSM irányelv nem nevesít külön feltételeket a paródia-kivétel vonatkozásában. Ez a jogalkotási megoldás arra vezethető vissza, hogy az InfoSoc irányelv opcionális kivételei az irányelv keletkezésekor tagállami szabad felhasználások kompromisszumos listájaként szolgált, egyfajta mindenkor közös minimumként megfogalmazva a rendelkezéseket. Az EUB Deckmyn ügyben született ítélete a szabad felhasználás megítélése körében számos feltételt vizsgálat tárgyává tett, és ezek jelentős részének alkalmazhatóságát ki is zárta. Az EUB álláspontja szerint a paródia-kivételnek való megfelelés csupán ahhoz a két feltételhez köthető, hogy a felhasználás felidézze az eredeti művet, és humort vagy gúnyt fejezzen ki, ezt két uniós tagállam, és a Kanadai jogalkalmazó is átvette a meglévő kivételeik értelmezése során.

5.6. Az EUB kettős feltételrendszere nem hagyható figyelmen kívül a kivétel kodifikációja során, a feltételek kifejezett nevesítésére van szükség. A feltételek nevesítése olyan szempontból is indokolt, hogy a paródia-kivételnek a hazai jogba való bevezetése új korlátozás lesz a szerzői jogosultak kizárólagos jogai tekintetében, így a kivétel feltételeinek nevesítése kiemelten fontos garanciális elemnek tekinthető.

⁷⁰ Amennyiben az Sztj. 1. § (6) bekezdésére tekintettel egyáltalán engedélyköteles felhasználásnak minősülne.

⁷¹ Ld. még: Christophe GEIGER – Elena IZYUMENKO: Copyright on the Human Rights’ Trial: Redefining the Boundaries of Exclusivity Through Freedom of Expression. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 45, 2014. p. 326–339.

5.7. A személyhez fűződő jogok tekintetében álláspontunk szerint szükséges, hogy az Szjt. 13. §-ának értelmezése kérdésében a törvény hatálybalépésekor állapot kerüljön visszaállításra, ezen túlmenően pedig az Szjt. 13. §-ának kiegészítése is, amely kimondja, hogy a szerző a mű egységének sérelmére művének paródia céljából történő felhasználása esetén akkor hivatkozhat, ha a felhasználás túllépi a szükséges és arányos mértéket.

A JELÖLT KORÁBBI PUBLIKÁCIÓ

1. UJHELYI Dávid – VARGA Ádám: Bodó Balázs: A szerzői jog kalózzai. Recenzió, *In Medias Res*, 2012/1. pp. 147-149.
2. UJHELYI Dávid: Mezei Péter: A fájlcsere dilemma. A perek lassúak, az internet gyors. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/5. pp. 130-132.
3. UJHELYI Dávid: Szerzői jog – élt 300 évet? In: POGÁCSÁS Anett – SZILÁGYI Pál – ÁDÁNY Tamás (szerk.): *Varietas Delectat: A PPKÉ JÁK hallgatóinak válogatott tanulmányai*. Budapest, Pázmány Press, 2013. pp. 105-115. (ISBN:978-963-308-104-4)
4. UJHELYI Dávid: Válságjelek és megoldásaik a digitális szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2013/6. pp. 69-107.
5. UJHELYI Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/5. pp. 34-52.
6. UJHELYI Dávid: Megjegyzések a büntető törvénykönyv szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tényállásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2015/6. pp. 59-77.
7. UJHELYI Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/4. pp. 111-118.
8. UJHELYI Dávid: Javaslatok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény felülvizsgálatához. *Polgári Jog*, 2016/3.
9. UJHELYI Dávid: Abraham Bell – Gideon Parchomovsky: Reinventing Copyright and Patent. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/2. pp. 220-223.
10. NEMESSÁNYI Zoltán – UJHELYI Dávid: Breaking the news? A kiegészítő (szerzői) jog szerepe és megítélése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/6. pp. 29-54.
11. UJHELYI Dávid: The Legislation and Practice of Criminal Copyright Infringement in Hungary. *Iustum Aequum Salutare*, 2017/1. pp. 245-262.
12. UJHELYI Dávid: Mezei Péter: Jogkimerülés a szerzői jogban. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/1. pp. 179-182.
13. UJHELYI Dávid: Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/3. pp. 45-95.
14. UJHELYI Dávid: Rossz vicc? A szűkebb értelemben vett paródia megítélése a magyar szerzői jogban. In: KOLTAY András – DARÁK Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera: Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2017. pp. 665-673.

15. UJHELYI Dávid: Pogácsás Anett: Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2018/3. pp. 139-142.
16. POGÁCSÁS Anett – SZILÁGYI Pál – KOVÁCS Krisztián – UJHELYI Dávid (szerk.): *Válaszok és kérdések: Válogatott tanulmányok joghallgatók tollából*. Budapest, Magyarország, Pázmány Press, 2018.
17. UJHELYI Dávid: Koltay András (szerk.): Balás P. Elemér emlékkönyv. Tisztelgés és antológia sajtójogi, szerzői jogi és személyiségi jogi műveiből, halálának 70. évfordulóján. Recenzió, *Polgári Jog*, 2018/11-12.
18. ÁDÁNY Tamás – KOVÁCS Krisztián – POGÁCSÁS Anett – UJHELYI Dávid (szerk.): *'Dies Diem Docet': Válogatott tanulmányok joghallgatók tollából*. Budapest, Magyarország, Pázmány Press, 2019.
19. UJHELYI Dávid: "That escalated quickly", avagy avagy a háromlépcsős-teszt és a paródia kapcsolódási pontjai – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerző Jogi Szemle*, 2019/6. pp. 7-41.
20. UJHELYI Dávid: Sági Edit: A színpadi művek szerzői jogi védelme. Recenzió, *Polgári Jog*, 2019/09-10.
21. UJHELYI Dávid: "That escalated quickly", avagy avagy a háromlépcsős-teszt és a paródia kapcsolódási pontjai – II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerző Jogi Szemle*, 2020/1. pp. 7-30.
22. UJHELYI Dávid: „Do You Want Some 'Tegridy?'" – A paródia célú felhasználások megítélése a szerzői személyhez fűződő jogok tükrében. *In Media Res*, 2020/1. pp. 107-126.
23. RUDI Alexandra – UJHELYI Dávid: A szellemi tulajdon jog területén megvalósult különleges jogrendi jogalkotás – háttér és eredmények. *Fontes Iuris*, 2020/2. pp. 53-58.
24. TATTAY Levente – POGÁCSÁS Anett – UJHELYI Dávid: *Szellemi alkotások joga*. Pázmány Press, Budapest, 2020.